

Англія, Франція та Іспанія як конкуренти в Новому Світі (на матеріалі роману Бет Вайт “Креольська принцеса”)

Ю. В. Чернова

Кафедра Теорії та практики перекладу з англійської мови Чорноморського національного університету ім. Петра Могили
(м. Миколаїв, Україна)

Corresponding author. E-mail: chernovadolceyliia@gmail.com

Paper received 27.02.17; Accepted for publication 05.03.17.

Анотація. В статі на матеріалі роману американської письменниці Бет Вайт “Креольська принцеса” аналізується боротьба монархів Іспанії, Британії та Франції за нові землі американського континенту. Проаналізовано стиль авторки, за допомогою якого вона передає як історичні події, так і почуття та хвилювання героїв, що мають місце на фоні важливого періоду становлення Штатів як незалежної держави. Робиться акцент на іменах американських героїв, які задля достовірності згадуються письменницею, також підкреслюються настрої суспільства та роль Декларації незалежності, які стали передумовами прискорення становлення Незалежності США.

Ключові слова: американська література, історичний роман, незалежність, Декларація, Новий Світ, Канада.

Літературу країни як її культурну традицію неможливо розглядати ізольовано від історії самої держави, бо вона є невід’ємною її частиною. Для того, щоб скласти повну та цілісну картину культури народу необхідно паралельно вивчати його історію, мистецтво, літературу, релігію. Говорячи про літературу зокрема, неможливо не помітити, що і фольклор, і поезія, і драматургія, і проза у той чи іншій мірі відтворюють історичні події, що мають місце у країні, та знаходяться під впливом загального історичного фону взагалі. Література завжди була здебільшого відгуком на революції, війни, перевороти, економічні депресії, боротьбу за престол, виступала вираженням народного патріотизму та опору загарбникам, закликом до взаємодопомоги та національної єдності. Роман сучасної американської письменниці Бет Вайт (Beth White) “Креольська принцеса” (“The Creole Princess”) є яскравим прикладом розповіді, що робить акцент не лише на характеристах та емоційних хвилюваннях героїв, а й на фонових історичних подіях, при цьому співвідношення точної деталізації, що має за основу лише перевірені факти, рівноцінне. Роман є другою частиною трилогії “Gulf Coast Chronicles” (“Хроніки Мексиканської затоки”), до складу якої також увійшли книги “The Pelican Bride” (“Наречена Луїзіани”) та “The Magnolia Duchess” (“Герцогиня штату Міссісіпі”). Авторка народилася на півдні Сполучених Штатів, і назвами своїх романів доводить надання переваги розповідям з південним колоритом та свою вірність рідному регіону.

На сторінках роману “Креольська принцеса” триває боротьба Сполучених Штатів за незалежність, а саме висвітлюються буремні 1776 – 1780 роки. 13 колоній Британії уздовж східного узбережжя повстали, щоб утворити Сполучені Штати Америки. Також недругорядним фоном життєвих перипетій героїв виступає конкуренція Англії, Франції та Іспанії у Новому Світі, адже незвідані землі з великою кількістю власних природних ресурсів та корисних копалин представляли гострий інтерес для європейців. Постійні зіткнення корон демонстрували, що кожна з держав вважає себе повноправною власницею прав на багаті землі, керуючись відкриттями своїх посланців до берегів Північної Америки. Країни, що володіли різними шматками земель американського континенту, складали угоди, оголошували один одному війну або намагалися встановити контакт з місцевим корінним населенням в залежності від перспективи максимальної вигоди для себе. Дія роману “Креольська принцеса” відбувається у містечку Мобіл, штат Алабама, жителі якого не дивлячись на панування англійців протягом чотирнадцяти років все ще вважають себе осередком французької культури: “Друже, цей порт був французьким добрих

шість десятків років. Те, що над фортом майорить британський прапор, ще не означає, що тут не залишилося французів.” [3, с. 75]. Протагоністка історії – молода креолка, американка французького походження Ліз Ланьє, уродженка Луїзіани, дочка п’яниці – паромника та сестра рибалки-пірата, якій доводиться важко працювати, аби допомогти мачусі, не забагато старшої від неї, прогудувати чотирьох молодших дітей.

Безпосередньо у Мобілі не вирують військові дії, проте легко стати жертвою політичних інтриг та пліток, і поява молодого іспанця Рафаеля Гонсалеса із таємничою місією дає старт соціальному збудженню та переполоху, адже він представляється торговцем, проте його справжні цілі та наміри достеменно невідомі. Критики вважають стиль оповідання Бет Вайт дещо швидким: “There were a few times when I found the story moved a bit too quickly – jumping over details that I personally would have liked to have seen developed rather than bluntly stated...” [4]. Романтична авторка одразу знайомить головних героїв та народжує між ними теплі почуття, що відволікає шпигуна від важливого завдання по зібранню інформації: “Потім іспанець згадав, що йому необхідно обходити англійську панянку, не французьку. Досада. Що за дурість!” [3, с. 29]. Багато так званих “побутових” деталей складають достатньо цілісну картину життя у Новому Світі під час війни, розтягування між монархами за океаном та невизначеності у майбутньому – гострий соціальний розподіл, через який неможливо отримати дозвіл батька на шлюб (“Французький креол-рибалка ніколи не буде тобі гідною партією, Дейзі. Особливо той, чий дід був рабом.” [3, с. 15]); жіноча доля у вихованні дітей та покірливому підпорядкуванні чоловікові (“Ті молода мачуха була вродливою дурнецькою дівчиною, проте вона не заслужувала тягот, що випали на її долю разом із чарівним п’яницею, двома свавільними пасинками та трьома, вже майже чотирма, малими дітьми” [3, с. 16]); третирування рабів (“Якщо у нього чорна шкіра і він належить комусь, то у нього немає почуттів?” [3, с. 155]); розбіжності релігійних поглядів; елементарний дефіцит продуктів харчування (“Вчора нам привезли цукор!... Цукор? Тоді мені треба поспішати, поки люди про це не дізналися, і їх усіх не розібрали.” [3, с. 32]). Стиль письменниці логічно багатий на описи яскравих “жіночих” подробиць, від інтер’єру будинку у французькому стилі до придбання чайниці для матері майбутнього чоловіка та першого виходу в світ у незручному вбранні.

Бет Вайт завжди вкрай ґрунтовно досліджує історичні архіви та хроніки задля достовірної передачі недовідомих деталей історії здобування незалежності її країни, що робить романи авторки такими цінни-

ми для всіх, хто цікавиться історією США. Так, наприклад, політика французького короля, направлена на збільшення населення Нової Франції, що полягала у щорічному відсиланні молодих дівчат, так званих “королівських” наречених, до берегів Північної Америки, знайшла відображення в романі “Креольська принцеса”, адже це випало на долю прабабки Ліз Ланьє: “Ліз чула історії про переслідування гугенотів у Франції, як Женев’єва із сестрою Еме опинилися на судні з двадцятьма трьома іншими французькими панянками на виданні, щоб попрямувати до берегів Нової Франції та обрати чоловіків серед місцевих підданих короля.” [3, с. 45]. Як романтична особа Бет Вайт переслідує у своїх романах благородну ціль дружби та взаємодопомоги, намагаючись примирити один з одним представників різних конфесій та різного достатку, рабів та вільних, людей, що присягали на вірність різним коронам. Так, француженка Ліз, яка має й африканське, й індіанське коріння, дуже близька з Дейзі, дочкою британського майора, що закохується у старшого брата подруги: “Вони добре знали, що багато британських військових та звичайних городян не схвалювали їх дружбу, а неочікуваний роман між дочкою майора Редмонда та Симоном Ланьє й зовсім призвів до сильного скандалу.” [3, с. 16]. Нечуваною зухвалістю та зрадою родині вважається ще один приклад благородності, вчинок батька Ліз, коли той витратив гроші, призначені на придбання корабля, викупивши рабіню-мулатку, свою майбутню дружину, і через це посварились з батьком на багато років.

Роман Бет Вайт впевнено акцентує допомогу Іспанії американським повстанцям. Довгий час сама Іспанія цей факт приховувала, намагаючись видавати свою позицію нейтральною, щоб забезпечити час для укріплення своїх сил, адже Британія мала дуже сильний флот. Фінансова допомога іспанського правління мала величезне значення для американців, і сприяла їх перемозі. Золото, форму та порох для саме цього “американського експерименту” перевозить з Мадриду Рафаель, купець-шпигун, зображений Вайт як ідеальний, можливо навіть занадто ідеалізований герой - розумний, сміливий, чарівний, галантний та з почуттям гумору: “Вантаж золота, який корабель Рафаеля перевозив з Мадриду, був важливим вкладом у забезпечення спорядження та зброєю американських солдат. І він уже запізнавався з доставкою. ...У певному сенсі ця затримка посилювала видимі прояви нейтралітету Іспанії. ...Рано чи пізно британці могли почати щось підозрювати.” [3, с. 95]. Рафаель Гонсалес використовує свою приховану позицію задля спостережень та міркувань стосовно позицій та стосунків англійців і французів у британських та іспанських колоніях: “Він помічав, що французи з Нового Орлеану мали схильність перебільшувати свою значимість у своїх же очах, не дивлячись на те, що вони були завойованими жителями іспанської колонії.” [3, с. 24]; “Багато американців французького походження були вороже налаштовані до британців, проте через низку причин не могли кинути домівки, щоб розпочати все знову в іншому місці.” [3, с. 28]. “Молодий пройдисвіт” не може зрозуміти, до якого прошарку суспільства відноситься Ліз, адже вона досить комфортно себе почуває в домі англійського майора, “сідаючи за стіл прямо навпроти міс Дейзі” [3, с. 24]. Тим часом ворожнеча палає серед військового командування, вірного різним монархам, і проявляється в презирливо-саркастичних висловлюваннях стосовно один одного – іспанець Гальвес, губернатор провінції Луїзіана, говорить про французів: “Лягушатники злопам’ятні. Проте навіщо ховатися під британським прапором?” [3, с. 125], а Рафаель з гумо-

ром відмічає в домі Редмондів, посовавшись у добротному, проте незручному кріслі: “У нього була низька спинка та високі підлокітники. Такий пристрій міг створити лише англієць.” [3, с. 26].

Колись сім’я Ланьє переїхала до Алабами з Канади, і цей епізод привертає увагу читача до країни, яка також в свою чергу мала статус “колоніального пирога”, що протягом довгого часу на ласі шматки розривали іспанці та португальці, безправної колонії Франції та залежного домініону Великої Британії. Знаходить своє місце в романі давній стереотип про корінних канадців як виключно торговельників рибою та хутром, підкреслюючи зверхнє ставлення до них представників інших національностей: “Навіть зауваження мадам про таке “походження” напевно б розсмішило Симона, оскільки його прашури володіли великим шматком Нової Франції у той час, коли Дюссой заготовляли шкури в Канаді.” [3, с. 142].

“Веселий денді” Рафаель, після закінчення його пригод, коли він мав змогу граючи вивуджувати інформацію з британців, упевнений, що благородно-палка душа Ліз зрозуміє політику підтримки його керівництва стосовно американських повстанців, адже її матір сама колись була рабинею: “І раптово він усвідомив, що, коли прийде час, Ліз усім серцем прийме та зрозуміє ідеали свободи.” [3, с. 85]. Ліз не прагне до встановлення у своєму житті кордонів між людьми різних політичних поглядів і разом із подругою працює вчителькою у школі, де мають право навчатися діти лоялістів, прихильників англійської корони у північноамериканських колоніях під час війни Сполучених Штатів за незалежність, які шукали захист та порятунку у південній Алабамі. Дівчина мріє одного дня звільнити з рабства кузину та її чоловіка, передаючи заклик письменниці відчувати провини за те, що Америка не була виключенням і практикувала рабство. Проте водночас авторка відчуває гордість за те, що поступово одна революція перейшла в іншу, і достатньо швидко рабство як недостойна практика в США було відмінено, надаючи тим самим право самореалізації кожній людині.

Як зазначає сама місис Вайт, вона завжди розпочинає свої романи з питань культурних, расових та політичних, тим самим намагаючись надати своїм розповідям більш глибоку моральну ціль. Лейтмотивом роману “Креольська принцеса” стала проблема “Як людина стала американським патріотом? Що в той час значило слово “американець”?” Задля більш об’ємної та цілісної історичної картини письменниця вводить у твір реальних історичних особистостей, зазначаючи, що хоча вони не є національно-відомими героями, проте варті того, щоб про них та їх шляхи введення політики в непростий для Штатів час дізналися та пам’ятали. Центральною фігурою є генерал-майор дон Бернардо де Гальвес, губернатор провінції Луїзіана і командувач іспанськими силами з Нового Орлеану, зусиллями якого були взяті декілька британських фортів. Гальвес був талановитим стратегом, допомагаючи підтримувати зв’язок між Мадридом та американським Континентальним конгресом. Дружина Гальвеса, Марія Феліціана, також з’являється в історії креольської дівчини, як і не такий відомий Олівер Поллок, американський торговець ірландського походження, підтримуючий сполучення між іспанським урядом та Філадельфією, проте згодом збанкрутілий. Згадуються два попередника Гальвеса, губернатори О’Рейлі та Унзага, також державний міністр Флорідабанка та генерал-капітан Наварро, губернатор Куби. З боку британців з’являються губернатор Західної Флориди Пітер Честер та віце-губернатор полковник Еліас Дернфорд, який зіграв

важливу роль під час облоги форту Шарлот. Базуючись на історичних рукописах та архівній інформації Бет Вайт оживляє ключові фігури війни Штатів за незалежність, надаючи кожному індивідуальність, хоробрість, стратегічний талант та повагу підлеглих.

Ліз Ланье має не лише “банальну” вроду, проте й “небезпечний інтелект в очах”, чим підкорює чоловіків. Дівчині доводиться боротися за виживання у складний час, у світі, який є “шаховою партією”, у світі, в якому її королю Людовіку “поставили мат”, проте ще зовсім юна леді не бажає приймати участь у цій грі, не знаючи якою фігурою вона та її близькі є – чорною чи білою. Ситуація ускладнюється також тим, що часто люди не могли відкрито заявити про свої релігійні погляди, аби уникнути переслідування та непорозуміння. Навіть закоханий у Дейзі Симон обурюється, коли на ганку будинку дівчини знаходить брошуру, залишену там англійським преподобним. Проблема суспільства того часу на думку Вайт у тому, що ніхто не пояснював молодому поколінню, що є добре і що є погане, тому діти, часто ризикуючи, самостійно намагалися знайти відповіді на хвилюючі питання, наприклад, чому рабів перепродається окремо від чоловіка, чому дядько вступався у повстання проти іспанців, а батько ні, чому король Георг III посилав війська, щоб стріляти в своїх же підданих, чому не можна водити дружбу з подругою, лише тому що “її сім’я не присягнула на вірність королю”, чому слід вийти заміж за англійського офіцера, щоб довести відданість чужому монарху. Відповіді на безліч “чому” прагне висвітлити в романах авторка, тим самим надаючи читачу підґрунтя для подальших розмірковувань.

Декларація незалежності США займає важливе місце в романі, адже символізує часи глобальних змін та є “видатним та священним документом”. Ліз дізнається, що її подруга Дейзі зберігає крамольні книги, які “британська леді не повинна читати”, а саме “Два трактати про правління” Джона Локка, “Дослідження про природу і причини багатства народів” Адама Сміта, “Здоровий глузд” Томаса Пейна, та саму себе називає зрадником. Спочатку Ліз не може зрозуміти, як її подруга,

слухняна дочка британського офіцера, може співчувати та підтримувати свавільних американських повстанців, та згодом переймається високими ідеями свободи та рівності, що ґрунтуються на вищезгаданих роботах знайшли реалістичне відображення в Декларації: “Проте чим більше вона читала та вникала в основні положення принципів американських бунтівників, тим більше їй подобалася ідея повної свободи, коли ти можеш обирати, як жити, та ніякий правлячий клас не є для цього перешкодою.” [3, с. 209]. Слова з копій Декларації, що миттєво розходилися серед людей, могли “привести до бунту в містечку, примусити владу запроторити людину за ґрати, а сусідів та друзів – стріляти один в одного та вбивати.” [3, с. 213]. Бет Вайт розумно наділяє головну героїню терпінням, оскільки Ліз не хоче прийняти поспішне рішення, така справа як становлення нової країни повинна бути відчута та прийнята душою. Після прочитання Декларації та бесід з Дейзі світогляд Ліз міняється, дівчина знаходить те, що їй завжди було близьке у суспільстві, що складається з поміси трьох рас – однакові цінності та рівні права для кожної людини.

Роман “Креольська принцеса” є вартом уваги читача, тому що зображає світ, в якому ще збереглася справжня дружба, не дивлячись на “відмову присягнути британській короні”, в якому під час залицяння молоді люди обговорюють релігію, освіту та сімейну історію, в якому соціальний статус можна завоювати завдяки таким вже сьогодні застарілим поняттям як честь та доблесть. Занадто романтична письменниця за два тижні перетворює героїню з офіціантки в англійській таверні на почесну гостю губернатора Іспанської Луїзіани, проте це можна цілком пробачити, адже розповідь рясніє перевіреними історичними деталями, гідними обговорення прихильників американської історії. Авторка передає свою гордість, тому що американська нація, не дивлячись на протистояння трьох могутніх держав, впевнено змогла отримати перемогу, досягти незалежності та заявити про себе як вільний і гідний народ.

ЛИТЕРАТУРА

1. Данилов С.Ю. История Канады/С.Ю. Данилов. – М.: Изд-во “Весь мир”, 2006. – 256 с.
2. Макинери Дэниел. США. История страны. – Эксмо, Мидгард. – 2009.
3. Уайт Б. Креольская принцесса: роман/Бет Уайт; пер. с англ. Б.Войченко. – Харьков, 2016. – 368 с.
4. White Beth. The Creole Princess. - Fleming H. Revell Company, 2015. - 352 p.
5. www.blog.ashleypichea.com/the-creole-princess-by-beth-white/

REFERENCES

1. Danilov S.Yu. History of Canada/S.Yu. Danilov. – M.: Publishing House “Ves Mir”, 2006. – 256 p.
2. Makinerni Daniel. The USA. The History of the Country. – Eksmo, Midhard. – 2009.
3. White B. The Creole Princess: novel/Beth White; translated from English by B.Voichenko. – Kharkov, 2016. – 368 p.
4. White Beth. The Creole Princess. - Fleming H. Revell Company, 2015. - 352 p.

England, France and Spain as competitors in the New World (based on the novel by Beth White “The Creole Princess”

Yu. V. Chernova

Abstract. The struggle of the monarchs of Spain, Britain and France for new lands of American continent is analyzed in the article based on the novel by Beth White “The Creole Princess”. The authoress’ style with which she conveys both historic events and feelings of the characters occurring against the background of an important period of the USA becoming an independent state is analyzed. The emphasis is on the names of American heroes who are mentioned by the novelist for the purpose of truthfulness, prevailing public sentiment and the role of the United States Declaration of Independence which became preconditions of the acceleration of the USA independence.

Keywords: American literature, historical novel, independence, the Declaration, the New World, Canada.

Англия, Франция и Испания как конкуренты в Новом Свете (на материале романа Бет Вайт “Креольская принцесса”)

Ю. В. Чернова

Аннотация. В статье на материале романа американской писательницы Бет Вайт “Креольская принцесса” анализируется борьба монархов Испании, Британии и Франции за новые земли американского континента. Проанализирован стиль автора, с помощью которого она передает как исторические события, так и чувства и переживания героев, которые имеют место на фоне важного периода становления Штатов как независимого государства. Делается акцент на именах американских героев, которые для достоверности упоминаются писательницей, также подчеркивается настроение общества и роль Декларации независимости, которые стали предпосылками ускорения становления Независимости США.

Ключевые слова: американская литература, исторический роман, независимость, Декларация, Новый Свет, Канада.